

Tárgy: A fogyatékossgal élöket szolgáló általános szabad felhasználás egyes szempontjai

Ügyszám: SzJSzT-10/23.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

I. A MEGKERESÉS LÉNYEGE ÉS A MEGKERESŐ ÁLTAL FELTETT KÉRDÉSEK

A Megkereső 2022 folyamán elkészített egy, a megkeresésben említett fogyatékossgal élő személyek verbális kommunikációjára jótékonyan ható terápiás éneklésre épülő applikációt, amely a honlapjáról letölthető. Maga az applikáció letöltése nem kötött ellenértékhez, ugyanakkor a felületen a megkereső egyesület adományokkal támogatható. A Megkereső elmondása szerint az applikációban szereplő dalok összeállításában fontos alapelv volt, hogy a társadalom minden rétege találjon a dalok között több, általa ismert és kedvelt alkotást, amely hatékony utat biztosíthat számára a terápiás énekléshez – ezért a folklór mellett szerzői jogvédelem alá eső alkotások is feldolgozásra kerültek. Az applikáció jelenlegi formájában csak a folklór elemeket tartalmazza, a későbbiekben azonban a dalok két csoportot alkotnának:

„1. Első csoport dalai között a jogdíjhoz nem kötött dalok szerepelnének, melyeket rögtön az applikáció letöltésekor alkalmazni tudna a felhasználó. Amennyiben a Szerzői Jogi Szakértő Testület engedélyezi, Dal 1 és Dal 2 is idekerülhetnének, mert ez utóbbi két dal felhasználására hozzájárulásokat kaptunk az alkotóktól/ jogörököstől, melyeket csatolunk. A fenti kapcsolatfelvétel az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (továbbiakban Artisjus) segítségével történt.

2. A második dalcsoport a szerzői jogi védelem alatt álló dalok – az informatikusok beállításával – egy hónap elteltével, és/vagy minden addigi dal felhasználásával és a feltételek elfogadásával jelenne meg. Ez olyan módon valósulna meg, hogy az Applikációban egy hónap és/vagy minden addigi dal többszöri lejátszása után automatikusan megjelenne egy felugró ablak, mely felajánlja az újabb dalok ingyenes letöltését, mely mellett megjelenne egy írásbeli szerződés:

»A további dalok felhasználása jogvédelem alá esik. A jogi oltalom alatt álló szerzői alkotások szabad felhasználása a 1999. évi LXXVI. törvény 41. § -a értelmében csak a fogyatékosok számára, jelen esetben az Applikáció célközönsége, a megkeresésben említett fogyatékossgal élők számára, a fogyatékossgal által indokolt mértékben engedélyezett. A feltételek elfogadásával aláírom, hogy a megkeresésben említett fogyatékossgal élő vagyok, az Applikáció jogi oltalom alatt álló dalait a fogyatékossgal közvetlen összefüggésben, az akadályozottságom által indokolt mértékben használom fel. A dalok felvételeit, az applikációt más személynek nem adom át.«

Az applikációban magánszemélyek mellett intézményi felhasználók is részt vesznek. Terveink szerint az intézményi felhasználók (pl. kórházak rehabilitációs osztálya) számára a második – jogi oltalom alatt álló – dalok csoportja nem lesz elérhető.”

1. A Megkereső korábban az Igazságügyi Minisztérium Versenyjogi és Szellemi Tulajdonjogi Főosztályától kért állásfoglalást, az SZJSZT-től arra a kérdésre várja a választ, hogy a fent vázolt felhasználás – amelyet a program frissítésével tervez megvalósítani – a

szervi jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 41.§-a értelmében beletartozik-e a szabad felhasználás körébe, azaz hogy az alábbiakban összegzett, a Megkereső által megfogalmazott intézkedések megfelelnek-e arra, hogy a felvetett jogi problémák elháruljanak:

a) ezzel a megoldással és az applikációnak ellenértékhez nem kötött, de Megkereső honlapjáról való adományozási lehetőséget magában foglaló letöltésével – nem kerül semmiféle vagyonszerzési vonatkozás, se közvetlenül se közvetve a felhasználáshoz (ld. nem üzletszerű felhasználás);

b) a felhasználók a feltételek elfogadásával igazolják, hogy a megkeresésben említett fogyatékosokkal élők, így a 1999. évi LXXVI. törvény 41. §-a értelmében fogyatékosok és csak az akadályozottságuk mértékében fogják felhasználni az applikációt (ld. felhasználás fogyatékosokkal összefüggő jellege és indokolt mértékét meg nem haladó mértéke);

c) továbbá a tempólassítás mértéke is felmerül, mint a fogyatékosokkal élők történő felhasználás egyik aspektusa. Mivel a megkeresésben említett fogyatékosokkal élők számára a beszédtempó is az akadályozottság egyik faktora, ezért van az applikációban egy lehetőség a terápiás éneklés lelassítására. Ugyanakkor a terápiás éneklés a köznapi beszédtempó szabályozásában is jótékony hatású, ezért fontos, hogy a dalok eredeti tempóban is megjelenjenek a felhasználó számára.

2. Továbbá a Megkereső az SZJSZT állásfoglalását kéri a fenti témához kapcsolódó alábbi kérdéskörrel: a szerzők a Dal 1 felhasználásához és Dal 2 felhasználásához elektronikus levélben engedélyt adtak. Ehhez a kapcsolatfelvételhez az Artisjus szolgáltatott a Megkereső számára információkat. Ezek a dalok az adott engedélyekkel a Testület értelmezésében bekerülhetnek-e az applikációba a szabadon felhasználható első dalcsoportba?

3. Amennyiben további jogértelmezési dilemma vetődik fel az állásfoglalással kapcsolatban, akkor a Megkereső kéri, hogy az SZJSZT más megoldási lehetőség javaslatát is fogalmazzon meg.

II. AZ ELJÁRÓ EGYESSZAKÉRTŐ SZAKVÉLEMÉNYE

1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 41. § (1) bekezdése szerint a mű nem üzletszerű felhasználása a szabad felhasználás körébe tartozik, ha az kizárólag fogyatékosokkal élő személyek javára, fogyatékosukkal közvetlen összefüggésben történik, és nem haladja meg a fogyatékosok által indokolt mértékét. Ez alapján az Szt. egy tag, általános jellegű szabad felhasználást tesz lehetővé.¹ Az egyébként engedélyköteles felhasználás szabad felhasználásnak minősülhet, ha

a) az nem üzletszerűen,

---

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdéseiben történő összehangolásáról (Infosoc irányelv) 5. cikk (3) bekezdésének b) pontjában kapott felhatalmazás alapján már létezett a kivétel az előtt is, hogy a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló Marrákesi Szerződéssel, valamint annak az Európai Unió általi ratifikációja keretében létrehozott, a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló, 2017. szeptember 13-i (EU) 2017/1564 európai parlamenti és tanácsi irányelvvel is összehangba került a szabályozás.

- b) kizárólag fogyatékossgal élő személyek javára, fogyatékossgukkal közvetlen összefüggésben történik,
- c) és nem haladja meg a fogyatékossg által indokolt mértéket.

ad a) Az üzletszerűség fogalma *polgári jogi értelmében* veendő:² rendszeres, haszonszerzési célú cselekményt takar. A szabad felhasználás köréből tehát nem zárhatók ki az ingyenesen lehetővé tett, továbbá legfeljebb a technikai fejlesztés költségeit magába foglaló nyereséggel megvalósuló felhasználások. Annak megítélésére, hogy egy adott felhasználás üzletszerűen történik-e, a Szerzői Jogi Szakértő Testület az egyes esetekben csak a rendelkezésére bocsátott iratok, adatok, tájékoztatások alapján alkot véleményt.³ Egy esetleges vita során ebben a kérdésben a bíróság jogosult dönteni. Önmagában azonban az, hogy az applikációt is kifejlesztő és rendelkezésre bocsátó egyesület adományokkal támogatható céljai elérése érdekében, nem teszi üzletszerűvé a felhasználást.

ad b) Tekintve, hogy a fogyatékossgai kör fogalma nem korlátozott, valamennyi fogyatékkal élő személy beletartozik a végső kedvezményezett körbe, vagyis mindenki, aki „tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja”.⁴ Ebbe a körbe a Megkereső által megjelölt, megkeresésben említett fogyatékossgal érintett személyek is beletartozhatnak, hiszen – ahogyan azt az alapvető jogok biztosának az AJB-1152/2012. számú ügyben készített jelentése is kitér – a kommunikációban akadályozott személyeket is megilletik ugyanazok a jogok, mint más fogyatékossgai csoportba tartozó személyeket, függetlenül attól, hogy veleszületett, vagy szerzett akadályról van szó. Annak megítélésére azonban, hogy egy adott személy beletartozik-e a kedvezményezett körbe, nem az SZJSZT hatáskörébe tartozik, a felhasználó felelős azért a szerzői jogosultak irányában védett művek felhasználása esetén, hogy csak kedvezményezettek élhessenek a szabad felhasználással.

A fogyatékossgal élő személyek számára meghatározott szabad felhasználás alapvető célja az, hogy a fogyatékossguk ne akadályozza őket a műélvezetben, így fontos szerepe van a szerzői jog és a fogyatékossgal élő személyek jogai közötti egyensúly megteremtésében. A Megkereső által vázolt megoldás azonban nem a művek hozzáférhető formátumúvá alakításával és annak hozzáférhetővé tételével igyekszik a fogyatékossgal élő személyek javát szolgálni: a felhasználás más – a tipikusnak tekintett felhasználási módhoz képest eltérő – módon szolgálja a fogyatékossgal élő személyek érdekeit. Bár az Szjt. 41. § (1) bekezdés szerinti szabad felhasználásnak alapvetően az a kiindulópontja,⁵ hogy lehetővé tegye a kedvezményezett személyek vagy más jogosított szervezetek számára hozzáférhető formátumú

² Gyertyánfy Péter – Legeza Dénes (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2020. 297. oldal.

³ A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét és nem idézhető.

⁴ A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 4. § a) pont.

⁵ Összhangban az InfoSoc irányelv (43) preambulumbekkezdésével: a tagállamoknak mindenesetre minden szükséges intézkedést meg kell hozniuk, hogy megkönnyítsék a hozzáférést a művekhez az olyan fogyatékossgban szenvedő személyek számára, amely akadályozza őket a művek önálló felhasználásában, és ennek során kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a hozzáférhető formátumokra.

példányok terjesztését és nyilvánosságához közvetítését, ideértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választják meg, a magyar jogalkotó a kivétel alapfeltételét – helyeselhető módon – *tágan* határozza meg. Azt várja el, hogy egy adott – bármilyen műfajta körébe tartozó – mű felhasználása a fogyatékkal élők *javára* (az InfoSoc irányelv megfogalmazásában a fogyatékos személyek *érdekében*⁶) történjen. Ennek a kitételnek egy olyan felhasználás is megfelelhet, amely nem egy adott mű – egyébként a fogyatékosokból adódóan nem lehetséges – élvezetét teszi lehetővé, hanem a fogyatékos személyek terápiáját szolgáló hozzáférést.⁷

Fontos további feltétel, hogy a szabad felhasználásra csak a fogyatékosokkal *közvetlenül összefüggésben* kerülhet sor, ami jelen esetben a kommunikációs nehezítettség kapcsán történő speciális felhasználással szintén megvalósulhat. A zeneterápia során ugyan – az SZJSZT rendelkezésére álló információk alapján – maguk a zeneművek nem kerülnek szerzői jogi értelemben átdolgozásra, ám fontos szerepet kap azok sajátos előadása, a hangképzés, az artikuláció, a szöveges (karaoke-re jellemző) és grafikai, képi megoldások (pl. a szöveghez tartozó megfelelő kép megtalálása), a tempó megfelelő megválasztása, így az egyes művek ilyen módon történő felhasználása a fennálló kommunikációs nehézséggel küzdők igényeihez igazodik. Amennyiben tehát a művek ilyen, az applikációban látható, sajátos alkalmazása valósul meg, az kimerítheti a fogyatékosokkal közvetlen összefüggésben történő felhasználás fogalmát.

Az Szjt. konkrét felhasználási módot sem határoz meg, így a lehívásra hozzáférhetővé tétel is minősülhet szabad felhasználásnak. Tekintve ugyanakkor, hogy a felhasználás nem célozhatja a kedvezményezett körénél szélesebb hozzáférést, azt mindenképpen biztosítani szükséges a *felhasználó – azaz a művek nyilvánosságához közvetítését végző Megkereső – részéről*, hogy a művekhez valóban csak az Szjt. által meghatározott végső kedvezményezett kör férjen hozzá. Ehhez a Megkereső által vázolt megoldás – mely szerint az applikációt letöltő személyek nyilatkoznak fogyatékoságukat illetően – sajnos nem tűnik elégségesnek, hiszen ezzel együtt is a művek bárki számára hozzáférhetővé válnak, és a nyilatkozat valóságtartalmát a felhasználó nem ellenőrzi. A végső kedvezményezett kör kizárólagossága biztosításának a felelőssége nem hárítható át éppen rájuk, ezt a feltételt szintén a felhasználást végző, a nyilvánossághoz közvetítő személy(ek)nek kell teljesítenie. Erre számos megoldás elképzelhető (pl. a letöltést lehetővé tevő linket csak az egyesület számára igazoltan fogyatékosággal élő személyek számára való zárt megküldésével, illetve elérhetővé tételével, sőt, akár az említett intézményi kör bevonásával, akik csak az intézményen belül jelen lévő, igazoltan fogyatékosággal élő személyek céljára használják fel az applikációt⁸).

---

⁶ InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bek. b) fogyatékos személyek érdekében történő, a fogyatékosággal közvetlenül összefüggő, nem kereskedelmi jellegű felhasználás, az adott fogyatékoság által indokolt mértékben, az (EU) 2017/1564 európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében fennálló tagállami kötelezettségek sérelme nélkül.

⁷ A megkereséshez mellékelt PhD disszertáció így fogalmaz: „A zeneterápia ezekben az esettanulmányokban elsősorban a neurológiai sérülésből adódó hangindítást, a beteg környezete felé indított hangindítást, az adekvát hangtálatot, a hangszer fele történő célirányos mozgást, vagyis a környezethez való kapcsolódást, a környezettel való bármilyen modalitású kommunikációt stimulálta. Azonban ez tágabb értelemben a beteg környezete iránti nyitottságot, az izoláltságból való kiutat, a motivációt célozza meg. Vagyis a zeneterápia a beteg újraintegrálódásában fontos szerepet tölt be.”

⁸ Például a távoktatási kivételnél látott megoldáshoz hasonló módon: Szjt. 33/A. § (2) bekezdés 1. *biztonságos elektronikus hálózat*: olyan műszaki megoldás, amely megakadályozza a lehívásra hozzáférhetővé tett műnek az iskolai oktatást végző és igénybe vevő személyek körén kívülré irányuló közvetítését.

ad c) Az applikáció által jelenleg megvalósított felhasználás az eljáró egyesszakértő szerint illeszkedik a fogyatékoság által indokolt mértékhez. Az előző pontban említettek szerint a felhasználás nem éri el a szerzői jogi értelemben vett átdolgozás szintjét, és az integritás jogát sértő beavatkozás sem merül fel. A közkinccs körébe tartozó műveken kívül az elérni kívánt célhoz indokolt lehet jogvédett művek ilyen módon történő felhasználása is (a Megkereső éppen az adott alkotások közismert és közkedvelt volta miatt tekinti hatékony megoldásnak a szerzői jogi védelem alá eső művek felhasználását is). A megvalósított változtatások (úgy mint a tempó lassításának lehetősége, a szöveghez fűzött, az éneket követő szöveg vizuális ábrázolása, a megfelelően artikuláló éneklő képi megjelenítése, a szöveg értelmezését „tesztelő” grafikus feladat beillesztése stb.) az adott fogyatékoság által indokolt mértékűnek tekinthetők. Erre nyilván minden további felhasználás során kiemelt figyelmet kell fordítani.

Összefoglalva az 1. kérdésre adott választ: az applikációnak a program frissítésével tervezett verziója kétségtelenül fogyatékosággal élő személyek javára, az ő terápiás céljaik érdekében tenne különböző műveket speciális célból és módszerrel hozzáférhetővé, a szabad felhasználás törvényi feltételeinek azonban csak akkor felel meg, ha valamennyi részkövetelmény, így a kedvezményezett kör tekintetében elvárt *kizárólagosság* is teljesül. A jelen formában vázolt megoldás alapján tehát a megvalósítani tervezett felhasználás nem tartozna a szabad felhasználás körébe, de ennek a hiányzó kritériumnak a technikai megoldásával igen.

2. Az eljáró egyesszakértő felhívja a figyelmet arra, hogy a Megkereső által megjelölt dalok nem az alapján használhatók fel jogszerűen, hogy ahhoz az SZJSZT engedélyt ad. Az SZJSZT ilyen hatáskörrel nem rendelkezik: a szerzői jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben adhat szakvéleményt.⁹

Bármely szerzői mű akkor használható fel jogszerűen az applikációban, ha

- a mű a *közkinccs* körébe tartozik, akár a védelmi idő lejárt, akár például a folklór körébe tartozás okán; *vagy*
- a felhasználás *szabad felhasználás* alá esik: az 1. pontban kifejtettek szerint ez valamennyi feltétel teljesülése esetén megvalósulhat, ideértve a szabad felhasználás általános feltételeit is, amelyek szerint a szabad felhasználás körében a felhasználás csak akkor díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye csak akkor nem szükséges, ha már nyilvánosságra hozott mű kerül felhasználásra; csak annyiban, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra; és szem előtt kell tartani, hogy a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni;¹⁰ *vagy*
- a felhasználásra *engedély fejében* kerül sor. Ezt az engedélyt a nem színpadra szánt zeneművek internetes nyilvánossághoz közvetítéséhez, illetve on-demand lehívásra hozzáférhetővé tételéhez a közös jogkezelőtől kell kérni. Az Szjt. 27. § szerint ugyanis az írók, a zeneszerzők és a szövegírók képviselőiben – a színpadra szánt irodalmi művek és a zenedramai művek vagy jeleneteik, illetve keresztmetszeteik, valamint a szakirodalmi művek és a nagyobb

⁹ Szjt. 101. § (3) bekezdés, és a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdés alapján.

¹⁰ Szjt. 33. § (1)–(3) bekezdés.

terjedelmű nem színpadra szánt szépirodalmi művek (pl. regények) felhasználása kivételével – a már nyilvánosságra hozott művek sugárzásának engedélyezésére és az ennek fejében fizetendő díjak mértékére vonatkozóan közös jogkezelő szervezet köt szerződést a felhasználóval. A szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről 2016. évi XCIII. törvény (Kjkt.) 11. §-a – Kjk. irányelvvel összhangban¹¹ – a jogosult *egyéni* engedélyezheti szerzői műve vagy kapcsolódó jogi teljesítménye nem kereskedelmi célú felhasználását akkor is, ha egyébként az ilyen felhasználást közös jogkezelő szervezet engedélyezi. Ebben az esetben is kizárólag olyan felhasználás tekinthető nem kereskedelmi célúnak, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgálja jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját, továbbá, amelyért a jogosult sem tart igényt jogdíjra. A szerzői művek vagy kapcsolódó jogi teljesítmények nem kereskedelmi célú felhasználásának engedélyezésére vonatkozó részletes feltételeket a közös jogkezelő szervezet alapszabályában köteles meghatározni, az Artisjus alapszabálya alapján¹² meghatározott eljárásrend és formai követelmények alapján az említett szerzőkkel való elektronikus levélváltás nem elegendő az engedély megszerzéséhez.

3. Az előző pontokban írtak szerint a Megkereső a szerzői jogi védelem alatt álló művekre nézve a szabad felhasználás feltételrendszerének teljesítésével, vagy a közös jogkezelővel kötött felhasználási szerződés, illetve a feltételek teljesítése esetén a szerzők egyéni engedélye alapján biztosíthatja a felhasználás jogszerűségét. Az eljáró egyesszakértő felhívja a figyelmet arra, hogy a szerzői személyhez fűződő jogokra is figyelemmel kell lenni a felhasználás során, a névfeltüntetési személyhez fűződő jog a szabad felhasználás körében is érvényes.

2023. augusztus 25.

Dr. Pogácsás Anett
egyesszakértő sk.

---

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 26-i 2014/26/EU irányelve a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről, 5. cikk (3) bekezdés.

¹² https://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2023/06/Artisjus_Alapszabaly_Hatalyos.pdf, III.2.12.1.-6. pontjai.